

copa adornat sicut scriptum est : *Spiritus ejus orna-* A anhelantes, ejus præceptis parere student, ut de la-
vis celos (Job xxvi, 13); quia illi ad cœlestem vitam bore fructus recipiant vitæ æternæ.

VITA S. BERTULFI

ABBATIS BOBIENSIS TERTII.

(Ex Mabill., Acta ordinis S. Benedicti.)

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

Vitam sancti Bertulfi Bobiensis abbatis tertii, Venerabili Bedæ falso ascriptam, a Surio expolitam restituere tentavimus. Eam reperimus, at mutilam, in quodam monasterii nostri Compendiensi apographo, in quo Jonæ lucubrationes, excerpta sancti Eustasii abbatis Vita, hoc modo dispositæ sunt, ut Vita sancti Columbani unum librum, Vita sancti Attalæ abbatis alterum, narratio de rebus mirificis in Burgundofaræ monasterio Eboriacensi patris tertium constituat distinctum in xviii capitula; quorum tertium decimum sancti Bertulfi abbatis Bobiensis Acta qualia hic subjiciuntur comprehendit, alia quinque (quæ quidem in ms. Cod. lacero desiderata ex Surio supplevimus, quorundam monachorum Bobiensium præclara facta mortemque egregiam præstringunt. Jonas auctor rebus pene omnibus testis adfuit.

INCIPIT VITA.

1. Quam præclara sint monumenta justorum, doctorum ordo per temporum vicissitudines studuit posteritati declarare. Quæ ergo nunc nostris noscuntur patrata temporibus, nequaquam silentio negligentis somno torpente sunt prætermittenda, ut sicut nobis præcedentium exempla uberius religionis studia generant, ita postmodum posteritati nostrorum temporum augmenta pariant; dumque aliis imitanda propagamus, nobis sæpius memoranda opposimus. Venerabilis etenim Bertulfus Eboiensis cœnobii præsul, cujus superius fecimus mentionem (*In prologo Vitæ S. Columbani, et in Vita S. Attalæ*), quis quantusque fuerit, a nobis non est omitendum tradere memoris, sed prius qualis conversatio in sæculo fuerit memorandum est.

2. Fuit enim genere nobilis, licet gentilis, consanguineus Arnulfi Mettensis urbis pontificis. Qui cum præfatum pontificem Arnulfum ad cultum religionis post aulicos honores, infulas, pompasque sæculi ad religionis studia anhelare perspexit, nisus est et ipse calcando terrena cœlestia desiderare. Postposuit patrem, natale solum, pompas orbis juxta Evangelii vocem; postremum amissione rerum nudus tollendo crucem ad semetipsum abnegando secutus est Christum. Junctus suprascripto pontifici Ar-

nulfo^a, cum ipso tantisper moratus est. Deinde ad venerabilem virum Eustasium perrexit, quo diu subiectus sanctæ regulæ, religionique gratus omnibus mansit.

3. Exin adventante beato Attalæ ex Ausoniæ (Italia) partibus, cum voluntate et pacis venerabilis vinculo vir Eustasius ejus societati subiectus est, quia erat illis cor unum et anima una, nec quidquam discordiæ manebat, sic [supple ut] mutuo ac vicissim subiectos sibi commutarent. Abiit ergo post vestigia venerabilis Attalæ, Ausoniæque sinibus receptus, in Eboiensi cœnobio sub obedientia beati Attalæ permansit. Cumque Repertor rerum sæpefatum Patrem Attalam ad cœlestia regna post ærumnas sæculi evexit, omnis concio monachorum voce animoque unito: In paterno honore, aiunt, Bertulfum sublimamus. Qui per tredecim annos omni diligentis studio plebem docere ac imbuere salubribus monitis non omisit. Sed quid in his temporibus gesserit, memoriæ tradendum est.

4. Cum jam egregiis moribus bonitate et disciplina, scientiaque moderante, plebem regeret, cepit antiquus anguis quietem adversitatis ictu quatere. Excitavit quemdam Provm nomine Dertonensis urbis pontificem, qui ut subiectum sibi præfatum abbatem cum cœnobii supplemento faceret omni vi iuteudebat. Aggrasus primum aulicos vel pontifices est vicinos muneribus tentare. Cumque sibi junctos gauderet, regi per eos suadere adiit. Regnabat enim eodem tempore Ariowaldus Longobardus. Sed cum nihil aliud a rege in responsis recepissent, nisi ut ecclesiastico jure probarent utrum cœnobio procul ab urbibus ita episcopali debeant ministrare dominio, ille omnes quos potuit suo intentui jungit.

5. Cumque hæc agerentur, unus ex aulicis clam præfato Bertulfo quod rei fomenta gestirent mandavit. Ille missos experiendi causa ad regem direxit, quibus Ariowaldus: « Non, inquit, meum est sacerdotum causas discernere, quas synodalis examinatio ad purum debet adducere. » Sciscitantur illi si illorum sit fautor consilii. Nequaquam ait se eis favere,

^a Arnulfus nondum in solitudinem secesserat cum ipsi junctus est Bertulfus, sed adhuc in episcopatu degebat. Eustasius siquidem ad quem postea Bertulfus relicto Arnulfo se recepit, decessit anno 635, quo anno sanctus Arnulfus « Mettensium præsul, » inquit Frodoardus in lib. 1 Hist. Rheim., synodo Rheimensi sub Sannatio celebratæ « invenitur interfuisse. »

^b Surio *Procvum Cleronensis urbis pontificem*, insigni menda, cum scribendum sit *Dertonensis*. Est au-

tem Dertona, seu Tortona, urbs Liguriæ episcopalis sub metropoli Mediolanensi, meda inter Genuam et Placentiam. Codex Compendiensi distincte habet *Provm nomine Dertonensis urbis pontificem*, nec aliter prætulisse videtur Codex quo usus est Surius, quamvis incertum sit num vitiatum non sit episcopi nomen, qui in Italia sacre tomo IV Penus sive Pius et Proculus dicitur.

qui adversum Dei famulum molestias vellent generare. Cumque illi quamvis a barbaro et Arianae sectae credulo talia fari cernerent, poscunt ut supplemento publico qualiter Romae ad sedem apostolicam venire queant fulciantur.

6. Largito ergo beneficio, regio cultu Romam usque supradictus abba, in cujus obsequio ego inful [f., interful], ad Honorium papam accessit. Qui cum rei causam patefecisset, ille de industria quaerit quae sit consuetudinis [consuetudo] regularis disciplinae. Cumque cuncta alacri animo in aures praesulis digessisset, placuit Honorio regularis series, religionis cultus ac humilitatis indicia. Tenuit ergo eum tantisper, et quotidiano affamine Bertulfum roborare nisus, ut coepti itineris laborem non relinqueret, et Arianae pestis perfidiam Evangelii mucrone ferire non abnueret. Erat enim venerabilis praesul Honorius sagax animo, vigens consilio, doctrina clarens, dulcedine et humilitate pollens. Laetabatur a gentibus socium reperisse, cum quo dulcia promeret affamina, nec prorsus delectabatur ut cito ab ejus consortio segregaretur.

7. Sed cum vehemens aetius quaerendi longum prohiberet spatium, praebuit optatum munus, privilegia a sedis apostolicae largitus est, quatenus nullus episcoporum in praefato cenobio quolibet jure dominari conaretur. Perceptum ergo optatum munus [Pro percepto munere], ad patriam remeare nisi sumus.

8. Cumque peracto itineris spatio Tuscanam arva postposita [Tuscanis arvis postpositis], Apennina attigimus rura, et prope castrum cui Blamantum nomen est venissemus, tanta vis febrium Bertulfum oppressit, ut omnino morte praeveneri crederetur. Aeger enim ab urbe progressus fuerat. Oppresserat omnes nocturnas tam longae itineris, quam labor aegri Patris: nec prorsus de ejusdem sospitate spem habentes, tenso tentorio, aspero in loco, nec omnino de sospitate paterna fidentes metui sumus. Erat enim vigilia passionis beatorum Petri et Pauli apostolorum. Cumque jam atra nox irrueret, ille inter ignes febrium me accersivit, ac curis meis dedita de nocturna vigilia suscitavit. Cumque ego excubassem quousque intempesta nox rueret, tantus me sopor oppressit, ut sursum caput attollere non valerem, omnesque qui erga tentorium sarcinas vel equos excubabant, simili sunt sopore depressi.

9. Cumque ergo cuncta silentia operissent, beatus apostolorum princeps Petrus advenit ac super stratum aegri Patris astitit: Surge, inquit, et sospes tuos ad sodales perge. Cumque ille inquireret quis esset, ille ait:

^a In tomo IV Italiae sacrae, ubi de abbatibus Bobiensis, in Bertulfo, exstat Honorii privilegium de immunitate cenobii Bobiensis, datum in Idus Januarii, imperii Heraclii Augusti anno 8, indict. 1, quae notae anno Christi 628 conveniunt.

^b Caetera sancti Bertulfi gesta silentio pressit Jonas, nec ea quidem pauca, siquidem ea quae in itinere Romano facta hactenus descripsit, initio praelaturae sancti Bertulfi contigisse ex citato Honorii privilegio colligitur. Et tamen Jonas post ipsius Ber-

10. Petrus. Mea hodie clara in toto orbe celebrantur solomunia. Cumque haec dixisset, abiit. Ille timore perculsus anxio et trepido corde me sciscitari curat quid rei causa inesset. Putabat enim et audisse vocem et aspectum vidisse. Cumque ego aierem me nihil vidisse vel audisse: Non ceruis, inquit, fulvam lucem quo Petrus apostolus pergit? Cumque aierem me nequaquam videre, silere coepit. Cumque ego cognovissem quid rei causae gestiret, vix tandem precibus obtinere merui, ut mihi rei panderet veritatem: quod ille omnino siluisset, si me et audisse et vidisse non passisset.

10. Cum quodam in tempore expleto psallendi officio una cum fratribus secunda diei hora de ecclesia beati Petri egrederetur, obvium habuit hominem in via Turinum [Sur., viatorem] nomine, daemone rabie plenum. Quem intuens caelos inspexit, Conditorumque postulavit, ut suae voci favens adesset, sauciumque daemone peste suis consulendo praefectus curaret. Deinde imperavit ut vis rabida daemone ab homine axiret, nec prorsus praesumeret Dei imaginem maculare. Mirabiliter discernendo iniqua peccata fugit ab homine, protinusque salus secuta est, sospesque ab ecclesia una cum fratribus agressus atque incolumis permanens, gratias Creatori rependit, quisie famulo suo cito favendo ejusque orationibus obtemperando suo cruciatui subvenit. Deinde interposito temporum circulo, alius saeva daemone peste infantulus oppressus nomine Dominicus, filius cujusdam nomine Urbani, ad eum curandi gratia properavit. Quem diu increpans curavit, et saevam pestem ab homine exire fecit. Deinde alia virtus subsequata est.

11. Quidam leprosus valida lepra perfructus, nec prorsus sospitatem recipendam a medicis fiduciam gerens, ad venerabilem virum Bertulfum venit, suisque orationibus ut opem misericordiae mereretur postulavit. Quem cum vir fiducia plenus aspexisset, gravissimae ultioni hominem subjacere suspiravit, imperatque ut secum quoadusque sospes redderetur maneret. Dedit operam ut mens virtutum conscia caelos penetrans ad suas preces rerum Conditorum excitaret. Peractoque biduano jejunio, oleum supra membra ulceribus plena effudit: moxque didicere membra post viscerum putredinem sanitatem recipere, et ad pristinum decorem denuo reverti; et ita sanus aeger effectus est, ut nec vestigium leproae in ejus corpore appareret. Sicque Creator omnium suis favendo subvenit, ut uberius vigore virtutum roborati, calcando perfunctoria, caelestia semper studeant adimplere praecordia ^b.

tulfi obitum haec scribebat, cum ei annos regiminis tredecim, supra num. 3, tribuat, et lucubrationes has Boboleno Bertulfi successori in prologo Vitae sancti Columbani praemisso inscribat. Porro sancti Bertulfi memoria, quae in antiquis Martyrologiis desideratur, in Benedictino celebratur XIV Kalend. Septemb., quo die sanctus Bertulfus obiit, postquam cenobium Bobiense post beatum Attalam annos tredecim rexerat.

DE ULTIONE MONACHI AB ARIANIS.

12. Plerumque etenim monachorum experti sumus virtutes flagrare, et ideo ratum ducimus ut ex his aliqua interseramus. Cum quodam tempore Blidulfus presbyter, cujus superius memoriam fecimus, a beato Attala ad urbem Ticinum [*Pavia*] directus fuisset, ibique pervenisset, viaque mediæ civitatis ambulans obvium habuit Ariowaldum ducem Longobardorum, genere hominem nobilissimum, generum Agilulfi, cognatum Adalwaldi, sectæ Arianae credulum, qui post Adalwaldi obitum regnum Longobardorum regendum suscepit. Is ergo cum Blidulfum vidisset, ait: Ex Columbanii monachis iste est, qui nobis salutantibus denegant apta respondere. Cumque jam haud procul abeasset, deridens salutem præmisit. Ad hæc Blidulfus: Salutem, inquit, optabam [*F.*, optarem] tuam, si tu non tuis seductoribus et veritate alienis savoris doctriinis, quos et sacerdotes adhuc vocatis mendacio sibi allatum nomen usurpantes. Porro melius est te ineffabilem Trinitatem una Deitate confiteri, non tres potestates, sed tres personas, nec unam trium nominum personam, sed tres in veritate Patris, et Filii, et Spiritus sancti personas, una potestate, voluntate, essentia.

13. Hæc cum paulisper audiens, progressus ait cur se non habere hujus incredulitatis ministros, qui obruente noctis caligine redeuntem sollicitarent, et fustibus vel sudibus collisum morti hunc monachum traderent? Tunc unus vesanior cæteris ait, ad hoc se patrandum paratum esse si jubeat. Ille vero: Si hæc, inquit, feceris, muneribus te sequenti die ditabo. Progressus ergo socium sibi sceleris alium similem sibi jungit, viamque atris obruentibus tenebris custodit. Commeans ergo per eandem viam monachus et presbyter, et a cœna ad quam a quodam Christiano invitatus fuerat regressus, inopinato in satellites incidit, percussusque cerebro ac omni compage corporis collisus magnis fustium ictibus ac sudibus pulsatus inierit, nullo e populo sentiente (erat enim absditus locus), sed nec dare vocem quiverat anticipatus loco a talibus. Diu ergo exanime, ut putabant, cadaver cædentes abeunt, auctori sceleris patratum facinus nuntiant.

14. Cumque is ad cujus domum morabatur morari presbyterum et monachum cerneret, eventum rei nesciens (erat enim et ipse presbyter Justus nomine), veritus ne in Arianos incidisset, arrepto baculo e parte dirigit iter, reperitque jacentem, acsi somno depressum suscitare conatur. Ille vero velut a strato incolumis surgit, vix plagarum vestigiis parentibus: pariter ad metatum pergunt. Conquirenti quid hoc fuisset, nihil ei respondit unquam suavius accessisse, nec somnum dulciorem habuisse testatur. Interrogat si dolor aliquot membrorum attingat, nequaquam plus sospitem fuisse, et nescire sibi aliquid adversi evenisse respondit. Peractis ergo necessariis ad monasterium

A repelat. Is ergo qui se spontaneum ad hoc patrandum opus indiderat, mox post discessum monachi a Ticino a dæmone corripitur, et diversis pœnarum incendiis flagellatur, admis-umque facinus exitiabiliter confitetur. Omnis populus clamat: Quiconque talia Ebobiensibus monachis, quæ ipse patraverat, commutat, simili ultioni subjaceat, et qui Arianorum acquiescat persuasionibus talem iram justis Judicis sentiat.

15. Quod facinus videns Ariowaldus divinitus manifestatum, confusus et metuens ne sibi aliquid simile eveniat, ipsum quem vis horrida torquebat cum sociis ad beatum Attalam dirigit, precaturque pro se ut commissum malum ignoscant; se multo famulatu paratum esse, si ejus dona vellet recipere. Videns beatus Attala membri sui injurias divinitus vindictas, rogat ut cuncti pro pestifero orent, utque vis adversæ potestatis misero ab homine pellatur, nam munera impii ac hæretici hominis nunquam in perpetuum se suscipere respondit. Cunctorum ergo orationibus Dominus ad tempus pepercit, redditus sanitati statim homo sospes rediit, sed vite lucro non diu positus est. Cumque metatui suo resideret, et ab aliis increparetur cur hoc fecisset, insultantis voce dicit se hoc sponte fecisse quod exinde vellet. Mox correptus igne febrium et inter pœnas incendiî clamans vita privatus est. Quem nequaquam juxta aliorum sepulcra sepelire ausi sunt, sed procul ab omnibus in quodam conspicuo loco, quo prætereuntes dicerent: Illic ille miser tumulatus jacet, qui Ebobiensibus monachis sua lascivia crudelitatem administravit. (*Huc usque ex Codice Compend.*)

DE MONACHO MEROVEO ET ULTIONE EJUS.

16. Eodem tempore monachus Meroveus nomine, a beato Attala Dertonam urbem missus, et causa ejus negotii propter quod venerat, longius ab urbe progressus, ad quamdam villam Iria^a fluvio adjacentem accessit: ubi fanum quoddam arboribus consitum videns, allatum ignem ei admovit congestis in modum piræ lignis. Id vero cernentes fani cultores, Meroveum apprehensum diuque fustibus cæsum et ictibus contusum in flumen illud demergere conantur. Sed unda monachum non ausa fuit suscipere, licet ille ejus rei quam gesserat nomine mori paratus esset. Cernentes ergo illi non posse eum mergi, quem Domini clementia servaret, mane inter se communicato consilio super undas eum prosternunt, materiamque super eum coacervant, ut immani pondere deprimeretur. Cumque id scelus se jam confecisse putarent, relicto (ut putabant) cadavere ad litus redeunt. Ilis abeuntibus Meroveus nihil molestiæ sentiens, incolumis a fluvio surgit diruptis nexibus, sospes Dertonam ingreditur, ac postea ad monasterium redit. Ecce autem repente divina ultio in ejus adversarios animadvertit. Quotquot enim in eo fuerat contubernio, diversis sunt calamitatibus affecti: alii cæcitate, alii ignis ad-

^a Sarius scribit *Yra*. Iria fluvius est Liguria: ex Apennino monte apud Antilam, Dertonam et Castrum-Novum fluens postea in Padum influens, aliis Scripia,

stione, quidam publica contractione, plerique omnium membrorum debilitato, ita ut diversi diversas sentirent pœnas. At ubi compererunt Meroveum sospitem ad Bobienæ monasterium revertisse, quidam ex illis eo adducti sunt; et perpaucis quidem pœnitentiæ medicina remedium attulit, reliqui omnes ea ultione periere.

DE OBITU AGIBODI MONACHI.

17. Ita sane mirificum famulis suis Deus munus impertit, cum post damna corporis et post irrogatas injurias, et in præsentis vita adjutorio suo eos roborat, et in futuro post certamina coronando glorificat, quos hic propter nomen suum illatam injuriam sponte excipere sentit. Vidimus nos in eodem Bobiensi monasterio etiam aliorum monachorum felicem vitam feliciorinque exitum, qui multa virtutum de se exempla præbuere; e quibus nos saltem aliqua referemus, ut viventibus eorumque vitam imitari cupientibus uberior adhortatio accedat.

18. Monachus quidam Agibodus nomine, qui beati Attalæ tempore monialium monasterium gubernarat, in extremis angoribus positus, sui exitus expectabat horam. Cumque jam fratres astarent, qui animæ e mundo migranti suprema officia persolverent, atque de more ad psallendi munus sese præpararent, elapsa e corpore anima, vidit æternam lucem sibi paratam, solemque miro fulgore micantem. Cum autem ea visione atuperet, diceretque se nunquam talem solem vidisse, vel claritatem quæ ei posset æquiparari, unus e cœlicolis accedens sciscitatur quid sic attonita intueatur. Illa respondet solem micantem se intueri, cui nunquam alium similem viderit. Ait cœlicola: Noveris te hodie venturam ad nos et in hac admirabili luce habituram septiesque vincentem solis lumen, Jastorum choris inserendam. Reversa igitur vale die fratrum collegio, atque ita potro redibis ad nos.

19. Reversa igitur anima in corpus, Agibodes fratribus ultimum vale dixit. Quodam autem e fratribus percontante quandiu in eo accepit exitu moratus esset, ei indicavit quid vidisset, et quanta ipsi esset claritas præmissa, quodque eadem hora obiturus sit postquam viaticum perceperit, et fratribus vale dixerit. Sumpto inde sacratissimo Domini corpore, omnibus osculo præbito, orat ut charitatis officia corpori impendant. Itaque promissionem cœlestem mox finis promerentis est, feliciterque obtinuit exitum, magno sui desiderio superstitionibus defuncto. Itaque enim sanctorum Remunerator posteris voluit exempto esse, ut quietus coronam ante exitum præmissam cognovissent, ejus puritatis et religionis in omnibus imitatores se præberent. Fœrat is a puero sub disciplina regulari erectus, sub Columbano a saculo conversus, simplex et omni bonitate inter fratres conspicuus, obedientia et religione pollens, denique, juxta Pauli sententiam (1 Cor. 14), malitia omnino parvulus. Quid enim sibi

* SS. Theodaldi et Baudacharii, duorumque superiorum, Merovei et Agibodi, nonnō Leobardi (de quo postea) Translatio in Martyrol. Bened. celebratur prid.

vult quod clementissimus Deus exeunti de mundo monstrare voluit qualis postea futurus esset, nisi ostendat eos qui simili simplicitate vivunt, et obedientiæ et mortificationi voluntarie subjiciuntur, similem exspectare remunerationem, et æterni luminis esse claritate potituros?

DE OBITU THEODALDI ET BAUDACHARIO MONACHO*.

20. Vidimus et alium hujus obedientiæ, pietatē et mansuetudinē, similem Theodaldum feliciter ex hac vita abeuntem, et summa animi exultatione ad æterna animi gaudia properantem. Cum enim lætus in suo strato decumbere, rogat ut fratres omnes ad ipsum veniant; hisque omnibus supremum vale dicens, se eadem hora ait e corpore egressurum. Qua autem ratione exitum suum cognoverit, nobis haudquaquam voluit indicare. Cumque omnibus vale dixisset, viaticum poposcit. Quo accepto, antiphonam ipse imposuit ita dicens: *Ibunt sancti de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion (Psal. LXXXIII)*, absoluteque antiphonæ melodia, lætus et summa hilaritate refertus, animam reddidit Creatori, ut nobis qui præsentibus aperte liceret intelligere eum de gloria cœlesti et promisso præmio usque adeo exultasse.

21. Alius monachus sub abbate Bertulfo, nomine Baudacharius, cum tempore vindemiæ deputatus esset vineæ custodiendæ, ne ea ab avibus et bestiis aliqua injuria vel detrimento afficeretur, evenit ut triginta fratres ejusdem vineæ tuendæ causa eo advenirent. Ille ergo charitate plenus orat ut illic post laborem fessa membra reficiant, cum nihil aliud haberet quam parum panis quem in suos usus secum attulerat. Objurgante autem eum præposito dicenteque ne quid tale attentaret, quandoquidem panes conficere non posset, ille ait: *Largæ mecum dapes sunt, quibus possint etiam plures satiari.* Præposito sciscitante quanam illæ sint dapes, respondet quatenus sibi a Domino datam. Tum vero præpositus: *Fac, inquit, sicut dixisti.* Divisit itaque anatem triginta fratribus; atque adeo illi exsatiati sunt, ut dicerent se nunquam in cibo expletos fuisse. Auxit enim fides quod dapibus deerat.

DE LEOPARDO MONACHO.

22. Leopardus quoque monachus alio tempore vineæ tuendæ deputatus invenit vulpeculam botrum vorantem. Quam objurgans minis intentatis jussit ne amplius vineam attingeret. Sed cum ille abiisset, fors bestiola rediit ad carpendas uvas: quas ubi contra illius prohibitionem gustavit, hærente in ore cibo velio extincta est; moxque Leopardus monachus vineam studio circumiens, reperit vulpem mortuam in ore profectos tenentem cibos.

23. Alio tempore eodem Leopardo cum Meroveo, cujus supra fecimus mentionem, septa vineæ exaltatis imperio defendente, arborem securi succiderunt, ramis sepe densarunt. Dumque arborem totam

Kalend. Septemb., ubi, pro Leobardi, corrupte Leobardi legitur.

mis nudassent, inter se statuerunt humi prostrati dominum rogare ut ipse vires suppeditet, quibus possint arboris truncum integrum ad sepeum asportare. Inde ab oratione surgentes, invocato nomine omnipotentis Dei, truncum corripuit, et in locum destinatum perferre conantur; et ecce quem vix multi pertrahere potuissent, duo homines fide armati, levi motu portant. Postea vero multi fratres simul collecti eundem truncum movere volentes levare nequibant; atque

ita Omnipotentis virtutem agnoverunt, quoniam duo illi fratres nulli indicare voluerunt, sed secreto alii aliis pateficerunt.

24. At nos fortassis rodet quispiam et carpet, quod hæc inserere hoc loco voluimus; sed nos tamen quæ ad Dei gloriam faciunt silere nequimus. Illa vero dijudicet recipiendæne sint vel rejiciendæ hæc Dei dona, qui talia non abnuuit nec abjiciendæ sentit quæ dei causa admittit.

VITA S. BURGUNDOFARÆ

ABBATISSÆ EBORACENSIS PRIMÆ,

SEU POTIUS LIBER DE VIRTUTIBUS AC REBUS MIRABILIBUS IN EBORACENSI MONASTERIO FACTIS, TEMPORE BURGUNDOFARÆ ABBATISSÆ

(Ex Mabill., Acta ordinis S. Benedicti.)

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. Burgundofaram virginem non aliam esse a Fara abbatissa testatur Venerabilis Beda in lib. iii Hist. Angl., cap. 3. « Cujus filia Ercongotha (scilicet Erconberti regis) ut condigna parenti soboles, magnarum fuit virgo virtutum, semper serviens Deo in monasterio, quod in regione Francorum constructum est ab abbatissa nobilitatissima vocabulo Fara, in loco qui dicitur Brige. » Et tamen in suo ipsius sincero Martyrologio, quale ab Henschenio vulgatum est, nullam sanctæ Faræ mentionem facit. In tractu Briegio duo tunc temporis virginum cœnobîa erant cum adjunctis monachorum claustris, Eboriacense nimirum et Jotrense, hoc ab Adone Dadonis seu Audorni fratre constructum in saltu Jotrensi laud procul a Matrona fluvio et amne Mugra quem minorem dicunt [*le petit Morin*]; illud a Burgundofara seu Fara virgine erectum inter duos amnes Mugram, seu Mugram majorem [*le Morin*] et Alliam, tribus admodum milliariibus a Jotrensi dissitum. Mugra amnis uterque la Matronam inluit: minor quidem paulo supra Meldas oppidum ad Firmiatem Auscullum seu sub Jotro, vulgo [*le Fardé-sous-Jouarre*]; major vero, Mugra simpliciter dicitur, paulo infra Meldas, Eboriacense monasterium quod nunc sanctæ Faræ [*Fare-Monsier*] dicitur, ab Aquiloue fere attingens: cum Allia rivulus ab orientali monasterii parte in Mugram decurrat.

2. Sancta Fara dicta est Burgundofara, seu Burgundiofara, uti et sanctus Fara Burgundofaro appellatus, licet uterque ex nobili Francorum familia apud Meldas ortus sit, eorumque pater Theodeberti Austrasiorum regis conviva et domesticus fuerit. Farones quippe dicti sunt nobili fara seu familia geniti apud Burgundos, prout ex Fredegarii Chronico constat; qui Fredegarius Burgundiæ Farones, id est, optimates, cap. 41, 44 et 53, nominat. Et Paulus Diaconus, in lib. ii de Gest. Langob., cap. 9. Langobardorum faras, hoc est, generationes, vel lineas, vocat.

3. Quæ de sancta Burgundofara hic subjicimus, non Bedæ, sed Jonæ monachi Bobiensis calamo exarata esse constat. Jonas in Vita sancti Columbani, num. 50, sic de Burgundofara loquitur: « Benedixit ergo vir Dei domum ejus (Chagneric) filiamque ejus nomine Burgundofaram quæ infra infantiles annos erat, benedicens eam Domino vovit, de qua postea in subsequentiibus narrabimus. » Et in Vita sancti Eustasii abb. Luxoviensis postquam Burgundofaræ parentem Chagnericum et Leodegundam, ejusdemque curationem ac monasticam consecrationem descri-

psit, de Eboriacensi monasterio subdit: « In quo videlicet monasterio quantæ virtutes postmodum factæ sint, si rita comes fuerit prosequemur. » Hinc est quod a capite sum scriptio sequentis: « Meminisse, inquit, velim lectorem me superius narraturum fuisse pollicitum de cœnobio supramemorato Burgundofaræ quod Eboriacas dicitur. » Unde in apographo Compendiensi quo usi sumus, post Vitam sancti Columbani Vitamque sancti Aitalæ duobus libris distinctas, continenter sequitur liber tertius de his quæ in cœnobio Eboriacas gesta sunt, duodecim capitulis præmissis prout ea præmittimus; ac de Vita sancti Bertulli capitulis septem comprehensa. Cum vero Jonas in subjecto libro non tam Burgundofaræ gesta quam res insolitas ac miracula in Eboriacensi monasterio gestas tradat, suspicari licet Burgundofaram necdum cum hæc scriberentur fuisse mortuam, ac proinde extremam istius libri partem, quæ quidem in Compendiensi Exemplari deest, adjecticiam esse, quemadmodum suo loco adnotabimus.

4. Verum ne sanctæ Burgundofaræ historia magis et imperfecta videatur, hic supplenda sunt quæ de ea referuntur in Vita sancti Eustasii ad ann. 625, ubi agitur de ipsius virginis curatione, consecratione, deque Eboriacensis cœnobii conditu ac institutione, ac de Agrestii repulsa, qui Agrestius Burgundofaram adversus sancti Columbani instituta commovere tentaverat.

5. Monasterium Eboriacense seu sanctæ Faræ etiam nunc florentissimum ac celeberrimum est tum numero ac religione sanctimonialium quæ sancti Patris Benedictini regulam districtè servant, tum nomine ac opibus. Illic duplex quondam erat, sicut in Jotrensi Parthenone, monasterium, puellarum nempe ac virorum. Testis est Venerabilis Beda in lib. iii Hist., cap. 8, dum agit de ipso monasterio quod Brigense vocat. « Multi, inquit, de fratribus ejusdem monasterii qui aliis erant in ædibus, etc. » Et Jonas in eodem loco se versatum fuisse infra, cap. 2, testatur.

INCIPIT VITA.

CAPUT PRIMUM.

De cœnobio Eboriacas et de Sisetrudis obitu et carnis angelico.

1. Meminisse velim lectorem me superius (In Vita S. Columbani, num. 50, et in Vita S. Eustasii, c. 5) fuisse narraturum pollicitum de cœnobio suprame-